

Seznamujeme se s...

KNIHOVNA AKADEMIE VĚD ČR

S velkým zájmem knihovníků a informačních pracovníků se setkal Knihovnický den konaný 2. 12. 1999 v nově otevřené dvoraně Knihovny Akademie věd ČR. Po slavnostním zahájení měli návštěvníci možnost prohlédnout si zrekonstruované prostory a seznámit se s poskytovanými službami. Zasvěcenými průvodci jim při tom byli zaměstnanci knihovny.

V předvečer této akce proběhlo slavnostní otevření knihovny za účasti vedení Akademie, zástupců Ministerstva kultury, rektorů vysokých škol, sponzorů a zástupců všech našich hlavních knihoven, kulturních a vědeckých institucí a nakladatelství. Informace o pestré a zajímavé historii budovy poskytl ve svém projevu člen Akademické rady PhDr. Petr Kratochvíl, CSc.

Knihovna AV ČR je jednou z největších odborných knihoven v České republice. Shromažďuje a spravuje fond domácí a zahraniční literatury i dalších informačních pramenů průřezově ze všech vědních oborů. Podle své zřizovací listiny poskytuje knihovnické, referenční, řešeršní a reprografické služby ústavům AV ČR, vysokým školám a ostatním uživatelům ve sféře vědy a výzkumu. Ve vztahu k uživatelům působí jako univerzální vědecká knihovna. Sídlí ve dvoraně budovy Akademie věd ČR na Národní třídě.

Na dřívě okrajovém místě Prahy, které se po vybudování řetězového mostu a nábřeží začalo proměňovat ve velkoměstský bulvár, zakoupila Česká spořitelna pozemek bývalé cihelny. V roce 1858 na stavbu své nové budovy vypsala architektonickou soutěž a vítězem se stal nejvýraznější a nejplodnější představitel neorenesančního slohu v Čechách Ignác Ullmann. Ve stejné době postavil sousední palác Lažanských, Prozatímní divadlo a o něco později i budovu Českého vysokého učení technického na Karlově náměstí. Stavba nové budovy České spořitelny dokončená v roce 1861 byla prvním příkladem nového typu finančních domů a je považována za první českou monumentální neorenesanční stavbu. Jasný řád čerpající ze vzorů římských a benátských renesančních paláců i logické vnitřní uspořádání ústí v architektonický skvost. Alegorické sousoší na atice vpravo bylo vytvořeno podle návrhu Josefa Mánesa. Po třiceti letech

bylo třeba budovu rozšířit a tak v letech 1893-96 provedl dostavbu rakouský architekt Friedrich Schachner (1841-1907). Zopakoval schéma Ullmannova průčelí, prodloužil je o 10 okenních os směrem k řece a v této nové části vytvořil nový (dnes hlavní) vchod, na nějž navazuje vestibul, předsálí a především rozměrná, nesmírně vzdušná a do všech stran se otevírající dvorana s technicky progresivním dvojitém skleněným zastřešením, impozantním osvětlením čtyřmi svítidly v podobě váz na mramorových soklech a teplovzdušným topením v podlaze. Na její výzdobě se alegorickými sochami nesoucími galerii ve dvoraně a lvy na schodišti vestibulu podílel i J.V. Myslbek.

V roce 1953 se budova stala majetkem a sídlem prezidia 17. listopadu 1952 ustanovené Československé akademie věd a nově založené Základní knihovny ČSAV, která do vlnu dostala cenné knižní sbírky tehdy zrušených institucí. Kolem 100 000 svazků první vědecké instituce v celém rakouském soustátí - Královské české společnosti nauk (KČSN), 75 900 svazků bývalé České akademie věd a umění (ČAVU) vytvářené od roku 1891 a 30 000 svazků, zejména literatury technické, ekonomické a sociologické, z bývalé Masarykovy akademie práce (1920-1952).

Svou činnost Základní knihovna zahájila 1. ledna 1953 a jejím ředitelem byl jmenován PhDr. František Horák, který se zasloužil o nárůst fondů, zvláště historických sbírek, a rozšíření výměny publikací s cizinou. V akvizici knihovně pomáhalo právo povinného výtisku, jež směla ze zákona uplatňovat v letech 1963-1996.

V roce 1967 byla Základní knihovna sloučena s Řídicím útvarem vědeckých informací, řešícím v ČSAV od roku 1961 výstavbu sítě akademických knihoven a středisek vědeckých informací. Oficiálním názvem se tak knihovna v letech 1967-1992 stala Základní knihovnou-Ústředím vědeckých informací ČSAV (ZK-ÚVI) v čele s ředitelem Jiřím Zahradilem. Zapojovala se do řady vědeckovýzkumných úkolů, ústavních i rezortních, a zvýšenou pozornost věnovala zejména rozvoji soustavy středisek vědeckých informací (SVI) a knihoven jednotlivých ústavů ČSAV. Pro pracovníky SVI a ústavní knihovníky začala pořádat cykly seminářů, kvalifikačních kurzů a vydávat odborné publikace.

Dne 31.12.1992 v souvislosti se změnou státoprávního uspořádání vznikla podle zákona ČNR č. 283/1992 Sb. Akademie věd ČR a od ní pak obdržela, jako nástupce ZK-ÚVI, zakladací listinu dnešní Knihovna Akademie věd ČR. V polovině roku 1992 se ředitelkou stala PhDr. Ivana Kadlecová.

V roce 1953 byl rozhodnutím ČSAV ve dvoraně budovy zřízen patrový depozitář knih a více než 40 let sem kromě knihovníků nikdo nevstročil. Rozhodnutí Akademie věd ČR v roce 1999 zrekonstruovat dvoranu a přeměnit ji ve studovnu s volně přístupným fondem a počítačovou studovnou bylo rozhodně kvalitativně lepší a z mnoha důvodů i veskrze šťastné. Umožnilo zpřístupnit historicky cenný interiér, celé budově vrátit ztracenou vnitřní logiku a Knihovně AV ČR umožnit poskytování služeb na úrovni odpovídající roku 2000.

Projekt rekonstrukce probíhající pod odborným restaurátorským dohledem Mgr. Věry Müllerové je dílem architekta Petra Bouřila z ateliéru ABM a vyžádal si náklady přes 47 milionů korun. Po rekonstrukci je knihovna opatřena bezbariérovým přístupem. U vjezdového vchodu je umístěn v dosahu zvonek. Služba umožní vjezd (i autem) a přístup k výtahu, kterým se pak uživatel dopraví až do prostor knihovny.

Knihovna AV ČR soustřeďuje v současné době přibližně milion svazků odborné a vědecké literatury z domácí i zahraniční produkce včetně cca 24 000 svazků historických knižních sbírek. Součástí jejího fondu se stal i knižní fond a informační Kartotéka encyklopedických informací (KENCI) Encyklopedického institutu ČSAV zrušeného v roce 1992.

V nově rekonstruované knihovně bude uživatelům

k dispozici 25 procent z celkového fondu knih, ostatní jsou uloženy v depozitářích, ze kterých jsou podle objednávky pravidelně dováženy k absenčním i prezenčním výpůjčkám. Uživatelem KNAV se po získání čtenářského průkazu může stát občan České republiky starší 15 let (do 18 let po předložení písemného, notářsky ověřeného souhlasu svého zákonného zástupce), organizace, která má přidělené IČO, i cizí státní příslušník. Čtenářské průkazy jsou dvojího typu: A - s platností 365 dní a opravňující uživatele k využívání služeb KNAV v plném rozsahu v ceně 100 Kč pro fyzické osoby, 50 Kč platí studenti, 300 Kč kolektivní uživatel; B - v ceně 50 Kč s platností 30 dní a opravňující uživatele pouze k využívání služeb ve studovně. Podmínkou k vydání čtenářského průkazu je předložení platného průkazu totožnosti, fotografie 3x4 cm, vyplnění přihlášky čtenáře a zaplacení stanoveného poplatku. Cizí státní příslušník musí pro typ A předložit platný cestovní pas a dokumenty opravňující ho k dlouhodobému nebo trvalému pobytu na území ČR, pro průkaz typu B stačí platný cestovní pas.

Knihovna poskytuje všechny obvyklé služby (výpůjční, meziknihovní, referenční a rešeršní) podle Ceníku služeb a poplatků, který uživatel najde v Knihovním řádu KNAV. Všechny informace o fondech a službách KNAV včetně vyhledávání v katalogu může uživatel najít na internetové adrese KNAV <http://www.lib.cas.cz>. Výpůjční protokol je automatizován a uživatelé si mohou před zamýšlenou návštěvou knihovny v předstihu zajistit rezervaci knih z depozitářů. Kopie článků z časopisů nebo rešerše z informačních fondů mohou získat na místě nebo prostřednictvím faxu či e-mailové pošty.

Nově zavedenou službou KNAV je počítačová studovna vybavená osmi uživatelskými stanicemi, jednou služební stanicí a tiskárnou. Studovna je určena k využívání elektronických informačních zdrojů KNAV (databáze v síti KNAV, CD-ROM a diskety z fondu KNAV) pro studijní účely a k zpřístupnění volně dostupných dat vědeckého charakteru z Internetu. Instalovány jsou Windows, textový editor, NT, Ultra*Net, prohlížeče Netscape a MS Internet Explorer. Vlastní rešerše si může uživatel uložit do pracovního adresáře, z něhož mu služba za finanční úhradu pořídí tiskový výstup (data z CD-ROM a Internetu), popř. výstup na disketu (data z Internetu). Uživatel má možnost si osobně, telefonicky nebo e-mailem počítačovou stanicí rezervovat na konkrétní dobu. Při nedodržení časového termínu rezervace propadá. Při práci v počítačové studovně je uživatel povinen řídit se pravidly pro využívání výpočetní techniky, která jsou součástí Knihovního řádu KNAV.

Historický knižní fond KNAV spravuje knihovědné oddělení. Jeho druhým významným úkolem je heuristika a bibliografické zpracování pramenů k přehledu cizojazyčné bohemikální produkce českých, moravských i zahraničních tiskáren v 16.-18. století, na jejímž základě vzniká *Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků 1501-1800*. Dosud je bibliograficky popsáno cca 24 000 vydání, dalších cca 22 000 vydání je registrováno ve zkrácených záznamech. Výsledky bibliografického výzkumu cizojazyčných bohemik jsou využívány pracovníky oddělení k dílčím tematickým bibliografiím a studiím z dějin českého knihtisku a knihoven a k poskytování informací a konzultací v této oblasti. Na dějiny knihy, knihtisku a knihoven v českých zemích do

poloviny 19. století je také zaměřen časopis (v češtině, s cizojazyčnými resumé) *Knihy a dějiny* vycházející dvakrát ročně a stejnou náplň má databáze odborné knihovědné literatury vytvářená v oddělení od roku 1995.

KNAV vydává také informační bulletin *Informace* určený pro potřeby knihoven a středisek vědeckých informací

AV ČR. Přináší organizační informace a přehled zajímavostí z oblasti knihovnictví a informatiky z domova i ze zahraničí.

Knihovna Akademie věd ČR je od 1. 1. 2000 otevřena od 9 do 19 hodin, nové služby poskytuje ve zkušebním a ověřovacím provozu, který se postupně v co nejkratší možné době změní ve standardní v plném rozsahu.

Dagmar Hartmanová
Knihovna AV ČR, Praha